

EDITORIAL EMPORITANA LLIBRES D'ALEXANDRE DEULOFEU darrera novetat

MEMÒRIES DE LA REVOLUCIÓ DE LA GUERRA I DE L'EXILI

volum I
264 pàg.
350 ptes.

Es troben a la venda els volums de la Matemàtica de la Història:

	Ptes.
1. Naixement, Grandesa i Mort de les civilitzacions	240
2. Els grans errors de la Història	250
3. Les Cultures europees	200
4. Lluita d'Imperis, 1.º part	250
5. Lluita d'Imperis, 2.º part	300
6. El procés polític i social	300

En preparació el setè volum:
Catalunya mare de la cultura europea

Així mateix són a la venda:
La Matemàtica de la història, resum,
2.º edició 200

I la trilogia del romànic:

1. L'Empordà bressol de l'art romànic, 3.º edició	200
2. Catalunya, origen de la pintura medieval	200
3. L'Empordà - Rosselló, bressol de l'escultura romànica	700
I Sant Pere de Roda	50

En traducció castellana són a la venda:

Nacimiento, grandeza y muerte de las civilizaciones	200
Europa al desnudo	200
La energia atòmica al servicio de la química	200
El Ampurdán, cuna del arte románico	200
San Pedro de Roda	50

Editorial Pòrtic ha editat també d'Alexandre Deulofeu:

La Pau al món per la matemàtica de la
Història (llibre de butxaca) 90

I darrerament la traducció castellana:
La Paz mundial por la Matemàtica de la
Historia 250

EDITORIAL EMPORITANA

Monturiol, 19, Figueres. Tels.: 24 21 25 i 24 12 97.
Distribució, L'Arc de Berà, Condesa de Sobradiel, 4,
Barcelona-2. Telèfons: 318 87 86 i 318 87 90.

provem els quirats de l'or?

PEDRA DE TOC de Maria-Aurèlia Capmany. Col·lecció «Actituds», 29, Editorial Nova Terra, Barcelona 1970.

PEDRA DE TOC 2 de Maria-Aurèlia Capmany. Col·lecció «El sentit de la Història, 8, Editorial Nova Terra, Barcelona 1974.

Dins del món anglo-saxó s'ha posat en circulació la teoria segons la qual tot tipus de llibres biogràfics —autobiografies, biografies, epistolaris, memòries—, és a dir, la relació de la vida d'una persona escrita per la mateixa persona, o per una altra, desplaçaven el paper de la novel·la i dels llibres d'història. Ho dic perquè la teoria l'han posada en circulació a través de les pàgines del «Times Literary Supplement», publicació que és paraula d'evangeli literari dins d'aquell àmbit cultural i, també, perquè sé que el nostre món és un món mimètic moltes vegades i podria ser que també poséssim aquesta teoria en circulació, amb endarreriment, és clar. Vull aclarir que distingeixo perfectament la Maria-Aurèlia Capmany novel·lista, l'autora teatral, l'assagista, la publicista (que em sembla que és la denominació per a la persona que escriu als diaris sense ser periodista) i la memorialista, que és la que avui ens interessa.

Pedra de toc 1 comença: «*La Vanguardia* 14 de febrer: "Ha sido dictada hoy la ley de responsabilidades políticas..."» L'autora, que va néixer el 1918, comença el seu llibre de memòries l'any 1939, cosa que és perfectament lícita donat que, per definició, en un llibre de memòries l'autor pot explicar la seva vida o bé només una part. També és lícit, i gairebé d'agrair, que, en un llibre de memòries, l'autor no es pari en descripcions íntimes exhaustives ni es rabegi en incidents que són més particulars i privats que col·lectius. Certament l'autora dirigeix la seva memòria cap allò que ha estat important —sovint dissortadament important— no sols per a ella sinó per a la col·lectivitat de la qual forma part. De tota manera citaré una explicació de l'autora mateixa que deia de les seves memòries: «... comencen quan em vaig adonar que anava vivint, però no hi havia res sencer al meu voltant: s'havia esberlat tot». ¹ Conseqüentment, *Pedra de toc 2* comença també a l'any 1939. I em sembla que no cal insistir sobre la significació d'aquesta data.

Segurament es pot aplicar a Maria-Aurèlia Capmany una anècdota contada per la directora de cinema Lilià Cavani. La Cavani diu que li va sorprendre molt veure, quan realitzava el film *Portier de nuit*, sobre els camps de concentració, o millor d'extermini, nazis, de trobar que els

supervivents del terror hitlerià guardaven fotografies dels crematoris i d'altres llocs on havien sofert. Va arribar a la conclusió que les víctimes tenen necessitat de «recordar». Suposo que a la Capmany, i a tota una generació, li passa el mateix. I no cal esverar-se pel paral·lisme. També passa que hi ha d'altres generacions que tenim necessitat que els altres recordin i ens ho expliquin. Som aquells a qui se'ns ha dut enganyats o se'ns ha enterbolit el passat immediat privant-nos de formar la nostra personalitat pròpia. I torno al que deia abans com a precisió gairebé casuística: si bé ens llançarem, com ja és el cas, damunt dels llibres de memòries, em sembla important que, conquerint memòria, no perdem d'altres coses amb el deler de coronar una cosa a base d'enderrocar-ne una altra, com és, tantes vegades, la nostra habitud col·lectiva.

Pedra de toc no ens explica una història inèdita, no. Ens explica una història que ja ens havien, més o menys, explicat oralment, amb versions el·líptiques i també amb versions obertament oposades. Es pot dir que l'obra és una denúncia de tota una generació i és una opinió que compartiré. No és una novel·la de bons i de dolents ben diferenciats, perquè on creiem que era el bàndol dels bons resulta que també hi havia dolents, per emprar mots ben infantils i de cada dia. Si bé Guillem Vidal Oliver va posar, en copiar un dels retalls de diaris que apareixen al llibre: «I això a primera pàgina!» El lector diu *in mente*: «I això ha estat imprès alguna vegada». Perquè un recurs molt hàbil de l'autora, i molt efectiu, és el d'emprar la tècnica tan poc complicada del *collage periodistic*, interpolant retalls de diaris en la seva narració dels fets. A les poques pàgines de lectura, el lector ja veu ben clar cap on va l'obra, quina és la seva essència profunda. De tota manera voldria parar-me en un altre aspecte, que també hi apareix, i que em sembla força important. Per referir-m'hi he de fer una digressió dient que, quan penso en la Capmany com a autora —de novel·les, peces teatrals, assaigs, memòries—, sempre em ve a la memòria un assaig esplèndid que Virginia Woolf va fer d'un llibre sobre Samuel Butler, aquell estrany i fascinant autor, el 1916. ² La Woolf diu que Butler a vegades l'encerta i a vegades l'erra, però que sempre té una opinió a la qual s'aferra. I continua dient: «tenir una opinió, aferrar-s'hi, seguir-la sense importar-nos on ens mena, és la més preciosa de les possessions i dona valor fins i tot a les coses menudes». Di-

2. «A Man with a View», publicat anònimament a *The Times Literary Supplement* (20 de juliol 1916) i recollit a: Virginia Woolf, *Contemporary Writers* (Londres: The Hogarth Press, 1965), pp. 28-32.

1. «Mundo Diario», 25 de desembre 1974.

ria que aquesta és una de les grans qualitats de l'autora, i, naturalment, als dos volums de *Pedra de toc* la història no és «cosa menuda».

Això no obstant, a *Pedra de toc 1*, a les primeres pàgines, ens parla del novel·lista Conrad, aquell polonès que va adoptar la llengua anglesa —i la ciutadania britànica— i del qual, segons l'autora, la traducció de les novel·les a la nostra llengua poc ressoà va tenir entre els lectors catalans dels anys vint. És curiós que, el 1970, un dels nostres autors reivindicà Conrad quan, en aquesta mateixa data també el reivindicaven al seu país d'adopció. També és curiós que mentre els lectors catalans dels anys vint no li feien cas, els anglo-saxons li posessin pegues. I penso en la correspondència Eliot-Pound a propòsit de *The Waste Land* d'Eliot. Eliot encapçalava el seu poema amb una citació treta de *The Heart of Darkness* de Conrad; Pound, molt encertadament partint de la base que el poema era una obra mestra, escriu a Eliot: «Dubto que Conrad estigui a l'alçada de la citació»; a la qual cosa Eliot li pregunta: «¿Et refereixes al fet que no és prou valuosa la citació de Conrad, o que el que no va bé és de posar el nom de Conrad?»³ Resumint, mai no ha aparegut la citació, excepte a l'edició recent del facsimil del poema. Podem escriure pàgines i pàgines sobre els autors d'èxit al seu temps i els d'èxit amb retard, però tot plegat ho retrec perquè aquest aspecte d'autor que ens parla d'autors que té *Pedra de toc* també m'ha interessat, sabent prou bé que el tema central és un altre: el silenci dels anys quaranta, les desercions, en definitiva, el nostre passat immediat. Aclarint aquest punt també voldria dir que, si bé al començament he distingit i retallat la Maria-Aurèlia Capmany memorialista, *Pedra de toc* —com tots els llibres de memòries— ens projecta llum damunt de la novel·lista, de l'autora teatral, etc. I crec que és un aspecte que no hem d'oblidar als llibres de memòries nostres que ja tenim i als que, sens dubte, vindran.

Aquest aspecte «lletraferit» de *Pedra de toc*, crec que no perquè sigui secundari és menys important. Puc suposar també que la reivindicació de Conrad pocs cobriments de cor produirà; més aviat en produiran d'altres opinions que hi ha al llarg dels dos volums sobre l'existència d'una novel·la catalana contemporània mentre hi ha un sector d'opinió que en fa pietosos funerals, així com en un altre terreny el silenci dels qui havien d'haver parlat i no ho van fer, o els qui millor hagués estat que haguessin abraçat el silenci. De tota manera, cal no obli-

dar les paraules de l'autora mateixa: «Algú ha dit recentment que no tenim dret a jutjar. Jo diria que no tenim dret a condemnar...»⁴ I cal tenir present que la condemna, en tot cas, la fem els lectors o la fa la relació mateixa dels fets que són a l'abast de tothom: a l'hemeroteca.

Vistos els dos volums, diria que a *Pedra de toc 2* l'autora ha trobat el seu tema amb més precisió que al primer volum, amb la qual cosa no pretenc fer un judici eliminatiu, perquè cada volum és una unitat separada amb pes per si sola i els dos formen un corpus esplèndid. Seria injust retreure la memòria de l'autora i em sembla oportú citar les seves pròpies paraules: «Ara ens demanen que oblidem quan ningú no ens havia donat permís per recordar...»⁵ La història que se'ns explica, cal que se'ns expliqui una vegada i una altra amb aquesta mirada enèrgica de fórmula ben distinta a l'osborniana. Si hi ha ira no és la ira del jovenet que trenca amb el seu entorn més immediat, sinó amb una història que sempre resultarà increïble perquè és senzillament terrible.

No voldria caure en la cursilada de la ploma com a espasa, o de tantes i tantes frases per l'estil —d'arrel probablement feixista—; voldria, però, fer constar que la memòria present ens ve a través d'un estil molt propi, molt despullat d'elements superflus, recollint pacientment una paraula que és la d'ara i, això no obstant, de la qual podem aprendre. Abreujant, l'estil és d'una senzillesa absoluta, la qual cosa palesa una habilitat notable. No cal insistir que les coses senzilles són les més difícils d'aconseguir. L'autora «es defensa de tanta destrucció que em volta»⁶ d'una manera esplèndida. Crec que valdria la pena que, en edicions successives, tinguéssim tots dos volums dins una mateixa col·lecció. És a dir, que *Pedra de toc 1* també aparegués dins la col·lecció «El sentit de la història» (edicions enquadrades, amb fotografies, molt encertades en el cas del segon volum) i *Pedra de toc 2* a la col·lecció «Actituds» (de format de butxaca i més assequible, és clar).

En acabar la lectura d'aquests dos volums, tenim l'estranya impressió que, efectivament, en provar de quants quirats és un or, resulta que molts metalls eren només quincalla. El passat corporeïtzat a les pàgines s'aixeca al davant nostre com un record dolorós i un advertiment.

MARTA PESSARRODONA

3. T. S. ELIOT: *The Waste Land. A facsimile & transcript* (Londres, Faber & Faber, 1971), p. 125.

4. *Pedra de toc 1*, p. 39.

5. *Pedra de toc 2*, p. 92.

6. *Ibidem*, p. 185.

BIBLIOTECA SERRA D'OR

Una nova col·lecció, en format manejable, dedicada a presentar els temes més diversos

Primers volums:

OBRA SELECTA DE TAGORE

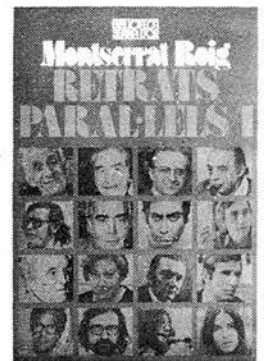
Traducció i pròleg de Maria de Quadres
260 pp. 275 ptes.

Aquest recull conté els millors llibres de poemes de Rabindranath Tagore, suggestius, exòtics, sempre profundament humans: *El Jardiner*, *Ocells perduts*, *La lluna nova*, *Present d'enamorat*, *Trànsit*, *Gitanjali* i *La collita*.

RETRATS PARAL·LELS, I. Montserrat Roig

Pròleg de Jordi Carbonell

Seguint un suggeriment de Josep M. Castellet, Montserrat Roig publica, revisats i en algun cas completats, una sèrie d'intervius —apareguts no solament a «Serra d'Or», sinó també a «Oriflamma», a «Jano» i a «Destino»— on els personatges són ordenats per parelles. Aquest primer volum, prologat per Jordi Carbonell, conté «retrats» de personatges com Eugeni Xammar, Pla, Pere Calders, Artís-Gener, Candel, Joan Perucho, Tàpies, Andreu Alfaro, Clementina Arderiu, Maria Aurèlia Capmany, Montal, Rexach, Perich, Cesc, Pau Riba i Maria del Mar Bonet. Són una autèntica crònica de la història recent i actual del nostre país a través d'alguns dels seus homes i les seves dones més representatius.

PUBLICACIONS DE L'ABADIA DE MONTSERRAT

Distribució: l'Arc de Berà
Centre Difusor d'Edicions Catalanes
Condesa de Sobradiel, 4 Barcelona-2